

pojechał do Warszawy, nie miał już domu rodzinnego i musiał zamieszkać w pracowni Stanisława Witkiewicza na wysokim piętrze Hotelu Europejskiego.

Ostatni wniosek mych rozumowań streszcza się w prośbie, żeby Czytelnicy mego życiorysu Brata Alberta na stronie 108 w schemacie chronologicznym zdarzeń zapisali sobie jako datę urodzin Pierwszego Polskiego Tercjarza rok 1845 na miejscu roku 1846.

Marian Tyrowicz

**ARCHIWUM OSOBISTE KS. ALBINA DUNAJEWSKIEGO
Z LAT 1849—1894.**

W Archiwum Aktów Dawnych m. Krakowa znajduje się w dziale tymczasowo zinwentaryzowanych rękopisów fascykuł nr 1137, za-tytułowany „Dokumenty, listy, zapiski kard. Albina Dunajewskiego (1849—1894)”, zawierający 300 pozycji ponumerowanych i ułożonych częściowo chronologicznie, częściowo w porządku rzeczowym. Układ chronologiczny zachowany jest w części I fascykułu mieszczącej papiery datowane, układ rzeczowy w części II, zawierającej papiery niedatowane. Do fascykułu dołączony jest w maszynie Katalog, sporządzony przez autora nin. art. w 1944 r.

W jaki sposób powstał powyższy fascykuł? Już pierwsze wej-
rzenie w jego zawartość — wskazuje na to, że jest to wybór z oso-
bistej korespondencji kard. Dunajewskiego, jak również z jego
zapisków, rachunków i notatek, dokonany niewątpliwie przez kogoś
z najbliższego otoczenia względnie rodziny. Nie ulega wątpliwości,
że albo jest to część papierów osobistych, których reszta powędro-
wała gdzie indziej¹⁾ albo, że szkarc zawartości biurka ks. Duna-
jewskiego dokonany został dość pośpiesznie i bezkrytycznie. W oma-
wianym fascykułe są poważne luki chronologiczne, brak również
niejednego dokumentu osobistego, który niewątpliwie był przecho-
wywany, skoro zachowały się inne, wcielone do omawianego fascy-
kułu. Przede wszystkim uderza brak jakiegokolwiek kopiariusza ko-
respondencji wysyłanej lub bodaj brulionowych conceptów od-
powiedzi na nadchodzące listy. Mimo te braki — fascykuł zawiera
materiał wystarczająco cenny i interesujący, by zasłużył na szcze-
gółowe uporządkowanie i skatalogowanie.

¹⁾ Znaczne zasoby pozostałości rękopiśmiennych i aktowych po kard. Dunajewskim zawiera Archiwum Kapituły Katedr. na Wawelu i Archiwum Państw. w Krakowie, w którym złożone są papiery spadkowe i legaty.

Podjął się tej pracy podpisany, kiedy zaproszony przez redakcję „Polskiego Słownika Biograficznego”, jeszcze przed wybuchem ostatniej wojny, do opracowania świeckiej i politycznej strony życia ks. Alb. Dunajewskiego³⁾ — otrzymał od stryjecznego wnuka kardynała — p. Andrzeja Dunajewskiego z Warszawy — nieuporządkowany plik papierów i listów. Zadanie było szczególnie trudne, ponieważ prawie połowa materiału pozbawiona była podpisów, dat i miejsc wysłania, bądźto podpisana nieczytelnie lub kryptoni-
mami dla ukrycia właściwych autorów przed okiem cenzury rosyjskiej i innej (szczególnie w poufnych relacjach o położeniu Kościoła katolickiego w Królestwie Polskim i na Litwie). Nawet treść niejednego listu, osłonięta z powyższych względów przenośniami i skrótami, trzeba było odszyfrowywać przy użyciu literatury przedmiotu i analizy treści kilku lub kilkunastu listów. Analiza ta pozwoliła ustalić terminy powstania szeregu listów, podczas gdy porównanie pisma naprowadziło na ślad właściwego autora. Tak uzupełniony materiał został podzielony na dwie części: pierwszą o datach pewnych (bo figurujących na odnośnych papierach) wzgl. ustalonych drogą pośrednią, i część drugą, niedatowaną i nie dającą się określić bez niebezpieczeństwa pomyłki; następnie papiery te ponumerowano od 1—300 i skatalogowano.

Zawartość fascykułu jest bardzo różnorodna zarówno co do treści, jak i pod względem zewnętrznym. Składają się na nią dokumenty osobiste, szczególnie z okresu świeckiego (dotyczące służby w sądownictwie aż do zwolnienia na skutek rewizji i podejrzeń o udział w konspiracji politycznej), listy nadesłane i papiery majątkowe (głównie innych osób i rodzin), kilka referatów na specjalne tematy (prawdopodobnie innego autorstwa, nie ks. A. Dunajewskiego), relacje o położeniu katolików rzym. i unitów pod zaborem rosyjskim (w tej grupie niezwykle cenny pamiętnik naoczego świadka prześladowań religijnych w guberni siedleckiej), rachunki, synopsy homiletyczne i dyspozycje przemówień okolicznościowych. Listy pisane są w języku polskim, łacińskim, francuskim, niemieckim, kilka włoskich, angielskich i rosyjskich.

Wartość „Dokumentów, listów i zapisków” również jest różna i zarysowuje się wyraźnie dopiero po szczegółowym zapoznaniu się z ich treścią. Szczególnie dotyczy to listów; jedne ilustrują wąskie wycinki życia samego ks. Dunajewskiego, czy osób, z którymi

³⁾ Artykuł ten pisał ks. dr Tadeusz Glemmy, prof. U. J. i podpisany ukazał się w tomie V Pol. Słown. Biograf., str. 462—465 (Kraków, 1939—1946) i odb.

korrespondował, inne rzucają spory snop światła na współczesne stosunki kościelne i politykę rządów zaborczych wobec Kościoła. Galeria osób, występujących w fascykułe w roli autorów listów jest, jak na 300 pozycji, wcale bogata, oczywiście bez porównania licniejsza z świata duchownego, niż świeckiego. Aby wymienić nazwiska tylko najgłośniejsze — spotykamy tu arc. warsz. Szczęsnego Felńskiego, tak dobrze znanego ks. Dunajewskiemu z lat 1862—63, kiedy ks. Albin był rektorem Seminarium Duchownego w Warszawie, kard. Włodz. Czackiego, wybitnego dyplomaty papieskiego, którego listy pisane są przeważnie z Rzymu w sprawach Kościoła w zaborze rosyjskim, ks. Antoniego Sotkiewicza, biskupa sandomierskiego, w licznych relacjach alarmującego o ucisku religijnym w Królestwie i wzywającego pomocy w odbudowie katedry sandomierskiej, wielu innych dostojników kościelnych za kordonem carskim, częściowo piszących z dalekiego wygnania, a więc ks. Karola Hryniewieckiego, biskupa wileńskiego, ks. Tomasza Kulińskiego, biskupa kieleckiego, ks. Domagalskiego, kanonika warsz., autora dość głośnej książki „Irlandia i Polska” (1876) i inn. Bardzo poważny udział w korespondencji ks. Dunajewskiego odegrali ks. ks. zmartwychwstańcy, z którymi pozostawał kardynał w szczególnie ciepłych stosunkach, zarówno ze względu na wielką rolę w jego życiu ks. Hieronima Kajsielwicza (co do wyboru duchownej drogi życia), jak i stanowiska Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Rzymie i wobec Kościoła wschodniego. Znajdujemy zatem w fascykułe dużo listów podpisanych przez ks. ks. Al. Jełowickiego, Piotra Semenenkę, Waler. Kalinkę, Wal. Przewłockiego, Ant. Krechowickiego i inn. Odrębną grupę stanowią dygnitarze kościelni zaboru austriackiego i pruskiego od ks. Floriana Stabilewskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego, ks. Sewer. Morawskiego, arc. lwowskiego i ks. Sylw. Sembratowicza, metropolity unickiego, czy ks. Izaaka Issakowicza, metropolity ormiańskiego do biskupa przemyskiego ks. Łuk. Soleckiego, lub tarnowskiego ks. Mac. Łobosia. Nie brak wśród autorów listów znanych pisarzy, historyków kościelnych, działaczy, czy zakonników (ks. St. Załęski, ks. Jan Hube, ks. Stan. Stojałowski, ks. Jan Tański z Szkoły Polskiej w Paryżu, wreszcie znakomity kameduła ks. Piotr Damian Ożarowski), którzy czyto w sprawach publicznych i kościelnych, czy osobistych często zwracają się do kard. Dunajewskiego.

Zastęp korespondentów świeckich jest bez porównania uboższy; wśród nich wymienić należy min. Jul. Dunajewskiego, brata

rodzonego ks. Albina, Filipa Zaleskiego, namiestnika Galicji, z pisarzy — poetę Władysława Bełzę i publicystę Zygmunta Jaroszewskiego, wreszcie znaną z swych rozległych stosunków w Rzymie ks. Zofię Odelschalchi, z pochodzenia Polkę.

Jeśli chodzi o treść papierów w omawianym fascykule — to ugrupować by je należało według kilkunastu tematów, stanowiących dla siebie niejako odrębne całości.

Na czoło wysuwają się materiały biograficzne do osoby samego ks. Dunajewskiego. Składają się na nie dokumenty z służby państwowo-sądowej z świeckiego okresu życia, następnie różne przyczynki do okresu duchownego z poważną a intrygującą luką z pobytu w Warszawie przed powstaniem styczniowym. Również słabo jest reprezentowana korespondencja z rodziną tj. Dunajewskimi w Wiedniu (kilka zaledwie listów o dość konwencjonalnej treści). Dyspozycyjn kazaniowych ks. Dunajewskiego (synops homiletycznych) i szkiców różnych przemówień jest w fascykule kilkanaście; są one przeważnie bardzo lakoniczne i nie dają pojęcia o sztuce krasomówczej autora.

Natomiast bardzo znaczna partia listów mogła by posłużyć do określenia stosunków majątkowych, rodzinnych i duchownych szeregu współczesnych domów polskich, szczególnie Ożarów, Olizarów, Jelowickich i inn. Jeszcze ważniejszym jest omawiany zespół dla studiów biograficznych nad współczesnym klerem polskim. Oczywiście poszczególne listy stanowić mogą zaledwie drobne uzupełnienia w zakresie wiadomości o życiu i działaniu poszczególnych księży czy zakonników; niemniej jednakże uzupełnienia te charakteryzują ciekawie czy to ich stan duchowy w różnych momentach czy też poglądy na szereg kwestii oraz stosunki wśród których żyli. Tu wymienić by należało choćby przykładowo wielostronnicowy wywód politycznych poglądów z podkreśleniem postulatów ugody Kościoła katol. z Rosją ks. Domagalskiego z Warszawy (1884) lub więzienny gryps ks. Stojałowskiego z 1889 r., znanego działacza ludowego Galicji, szukającego w biskupie krakowskim orędownika swej sprawy wobec arcybiskupa lwowskiego. Listów takich jest więcej.

Obok przyczynków do życiorysów osób — niejedną pozycją fascykulu wyjaśnia różne sprawy z historii ówczesnej kościołów i zakonów (klasztorów) polskich. Tu znajdujemy kilkanaście wzmianek w korespondencji odnośnie Zgromadzenia Zmartw. P., dwa ciekawe listy dotyczące Tyńca (pisane

z Clugny w 1892 i 1893), nieco wiadomości o Wizytkach, a rewelacyjną pozycję stanowi relacja ks. Kasterskiego z Warszawy, donosząca o sprzedaży serca Stanisława Konarskiego przy likwidacji oo. pijarów, nieznana w literaturze. W osobną rubrykę zebrać by można informacje o organizacji życia religijnego w Polsce, szczególnie Kościoła kat. w Galicji i pod zaborem pruskim. Kilkanaście listów odnosi się do tej samej sfery życia za granicą.

Ucisk katolicyzmu w Królestwie i na Litwie — to jeden z kapitalnych tematów korespondencji, nadchodzącej na ręce ks. Dunajewskiego, jako „internuncjusza” między Kościołem polskim w Rosji a Stolicą Apost. w momencie ostrego kursu antykościelnego, a następnie toczących się układów o konkordat. Czy to ograniczenie swobody w nauczaniu religii czy kanonicznych wyborów na wakanse kościelne, czy stosunek gen. Hurki do jubileuszu Leona XIII, wreszcie głośnie prześladowania unitów — wszystko to znajduje odbicie w tajemnie przysyłanych relacjach.

Pozostają jeszcze skromniejsze cyfrowo ale ważne treściowo pozycje, objaśniające raz węższym kiedy indziej szerszym snopem światła szereg zagadnień z ówczesnych stosunków politycznych i kulturalnych kraju, jak również niejedną z bolączek naszego wychodźstwa za granicą. A więc życia politycznego dotyczy istne curiosum józefinizmu z końca XVIII w. (przechowane w omawianym fascykule w odpisach z II poł. ub. w.) w postaci żądań gubernatora galic. Pergena do biskupa przemyskiego ks. Kierskiego o zastąpienie zwrotu „Królowo Korony Polskiej” w Litani Loretńskiej inwokacją do „Królowej Lodomerii i Galicji”... wywody polityczne ks. Domagalskiego z Warszawy, sprawa uroczystości sprowadzenia zwłok A. Mickiewicza na Wawel, żale Karola Stalmacha na ostrą formę walki narodowościowo-wyznaniowej na Śląsku Cieszyńskim; intrygującej proveniencji jest plan rewolucji polskiej w Rosji, zredagowany jako okólnik hektografi. w języku niemieckim itp. Życie literackie przejawia się w częstych wzmiankach o pracach historycznych, teologicznych czy publicystycznych różnych autorów korespondujących z ks. A. D. Z ośrodków Polonii emigracyjnej odzywają się tu Stany Zjednoczone Ameryki Pł. i Brazylia, Szwajcaria, Rzym, Bułgaria i Rosja.

— Już ten ogólny przegląd uzasadnia potrzebę opublikowania katalogu osobistego archiwum kard. i księcia-biskupa krakowskiego. W obliczu straszliwych zniszczeń polskich zasobów rękopiśmiennych, zwłaszcza XIX-wiecznych — w ciągu ostatniej wojny — cięż-

zar gatunkowy zachowanych ułomków wzrósł niepomieranie. Bardziej piekącą stała się również sprawa ich inwentaryzacji a następnie skatalogowania. Autor niniejszej pracy nie miał zbyt wielu wzorów z zakresu katalogizacji osobisto-rodzinnych materiałów rękopiśmiennych, co zmusiło go do uporania się z kilkoma praktyczno-technicznymi zagadnieniami według własnego uznania i pomysłu. Instrukcja Polskiej Akademii Umiejętności z r. 1935^{*)} — okazała się w wielu punktach tej pracy najzupełniej niewystarczającą lub milczącą (np. co do opisu zewn. listu i dok., zwłaszcza pieczęci, stampil, winiet i nadruków; co do zasad rozwiązywania zagadek autografów; dat, podpisów, kryptonimów itp., sposobu redagowania opisu treści; wreszcie konstrukcji katalogu jako całości itp.). Zagadnienia te tak ważne dla ujednoczenia systemu katalogowania rękopisów XIX w., typu prywatno-osobistego, których jest znacznie więcej od średniowiecznych i wczesno-nowożytnych (szczególnie dzisiaj po zniesieniu i ściągnięciu do bibliotek publicznych — księgozbiorów i archiwów podworskich) — domagają się fachowego rozpatrzenia i znormalizowania w ogólnie obowiązującej instrukcji.

Na koniec uwaga krótka co do układu załączonego do niniejszego artykułu katalogu. Układ ten podyktowany został potrzebą ograniczenia miejsca dla samego katalogu na łamach „Naszej Przyszłości”. W rzeczywistości katalog opracowany jest drobniawo z uwzględnieniem każdej pozycji archiwum osobistego ks. Dunajewskiego z osobna i jako maszynopis włączony został do oddzielnego fascykułu w Archiwum Aktów Dawnych m. Krakowa.

Autor poczuwa się do wyrażenia głębokiej wdzięczności ks. Janowi Popłatkowi T. J., i ks. dr Tadeuszowi Głębickiemu, prof. U. J. za ich bardzo cenne i krytyczne uwagi w określeniu treści i rodzaju poszczególnych papierów omówionego zbioru.

*) Wskazówki do katalogowania rękopisów w zbiorach bibliotecznych, oprac. przez Komisję Historyczną P. A. U. przy współudziale Towarzystwa Naukowych i Zarządów Bibliotek i Archiwów Polskich (Kraków, 1935).

KATALOG

papierów, listów, zapisków kard. Albina Dunajewskiego
(1849 — 1894)

[Rkp. Archiwum Aktów Dawnych m. Krakowa
nr 1137 Inwent. tymczas.]

Cz. I. Papiery datowane.

(Ta część fascykułu zawiera papiery, bądź to wyraźnie datowane, bądź to dające się określić co do daty na podstawie treści lub innych danych).

- Nr 1. Pismo urzęd. niem., 1 str., — Czortkower Kreisamt do A. D. Zaleszczyki, 19. III. 1849.
Wezwanie na egzamin praktyczny w związku z podaniem A. D. o stanowisko urzędowego tłumacza w Krak. Komisji Gubern.
- Nr 2. Kopia widymow. pol., 1 str. — Karol Sawicki, justyc. do A. D. Buczac, 2. IV. 1849. (data kopii: Kraków, 26. VI. 1850).
Zaświadczenie pracy w charakterze tłumacza urzędowego.
- Nr 3. Świadcstwo urzęd. pol., 1 str. — Notariusz publ. m. Krakowa i j. okr. (Franciszek Jakubowski) do A. D., Kraków, 25. VI. 1850.
Zaświadczenie praktyki notar. od 1849—1850.
- Nr 4. Pismo urzęd. niem., 1 str. — Appellationsgericht Lemberg do A. D. Lwów, 11. XII. 1850.
Zawiadomienie o terminie i miejscu państw. egzam. sędz.
- Nr 5. Dekret namin. pol., 2 str. — Prezes ck. Sądu Wyższego m. Kr. i j. okr. (podp. Bartynowski) do A. D., Kraków, 27. XII. 1850 (daty dopis: 28 b. m. i r. — przysięga służb. i rozpoczęcie aplik. sąd. przy ck. Tryb. m. Kr. i j. okr.).
Mianowanie na aplikanta sądowego z powołaniem terminów studiów prawnych (1835—1839).
- Nr 6. Pismo urzęd. niem., 1 str. — K. u. K. Gubernial Kommission do A. D. Kraków, 4 VII. 1851.
Asygnata za dokonane przekłady pism urzęd. i rozwiązanie dalszego stosunku służbowego na skutek „ustnego oświadczenia o braku czasu”.

Wyjaśn. uzup.: Przyczyną rozwiązania stosunku służbowego: dwukrotne rewizje u A. D. w związku z aresztowaniem Jul. Goslara (1851) i skonfiskowaniem niektórych książek i korespondencji zagranicznej A. D. Por.: M. Estreich-równa, *Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa* (Kr. 1936) I, 51.

- Nr 7 i 8. Pisma urzęd. pol., po 1 str. — Prez. c. k. Trybunału m. Krakowa do A. D. 25. VIII. 1851.
Zaświadczenie służb. i zakaz dalszej praktyki przy Trybunale.
- Nr 9. Pismo urzęd. niem., 1 str. — K. u. K. Gubern. Kommission in Krakau do A. D., Kraków, 28. IX. 1851.
Asygnata na przekłady pism urzęd.
- Nr 10. Pismo urzęd. pol., 1 str. — Rada Adm. W. Ks. Krak. do A. D., Kraków, 5. II. 1852.
Przyjęcie A. D. w poczet stałych mieszkańców m. Krakowa.
- Nr 11—12. Dyplomy członkowskie pol., 1 str. — Komitet ochron dla mał. dzieci i Towarzystwa Dobroczynności w Krakowie do A. D., Kraków, 15. I. i 3. IV. 1853.
Przyjęcie w poczet członków.
- Nr 13. List pol., 1 str. — Rada Ogólna Tow. Dobroczynności w Krak. do A. D., Kraków, 18. II. 1855.
Zaproszenie do delegacji dla zorganizowania Loterii Fantowej Towarzystwa.
- Nr 14. Pismo urzęd. pol., 1 str. — Konsystorz Jener. Diec. Krak. w Krakowie (podpis ks. M. Gładyszewicz) do A. D., Kraków, 3. I. 1859.
Odpowiedź Konsystorza na prośbę A. D. co do uznania go za diecezjanina.
- Nr 15. Pismo urzęd. pol., 1 str. — Wystawca: j. w. do A. D. Kraków, 8. I. 1859.
Przyjęcie w poczet „sposobiących się do stanu duchownego” i w związku z tym do Semin. Duch. w Krakowie.
- Nr 16. Zespół papierów w obwolicie, 11 szt. w jęz. pol. i niem. — Różni autorowie, adresaci niewymienieni; lata 1861—1870.
Napis na obwolicie: „Papiery wyjaśniające zamiary ustępstwa dla Witosławskiego ręką Ojca napisane i listy Witosławskiego dosyć ważne w tej sprawie”.
- Nr 17. Testament (oryg.) pol., 3 str. — Testator: Celina Ożarowska, Nicea, 18. II. 1862.

- Nr 18. Druk łac., 2 str. — Ks. Józef Alojzy Pukalski, bp. tarnowski do ks. A. D., Tarnów, 4. VII. 1865.
Udziałenie ks. A. D. jurysdykcji do słuchania spowiedzi.
- Nr 19. Druk ozd. łac., 1 str. — Fr. Bonfillius Maria Mura, Gener. Zak. Serwit. do ks. A. D., Rzym, 28. VIII. 1867.
Pozwolenie poświęcania koronki i szkapierza Matki Bosk. Bolesn.
- Nr 20—21. List pol. i formularz druk. łac., 1 str., dat. w Krakowie, 26—27. VI. 1868. Konstystorz Jen. Bisk. i bisk. diec. krak. ks. Antoni de Junosza Galecki, wikar. apost. do ks. A. D.
Sprawa urlopu zdrowotnego ks. A. D. (podanie i Litteras-testim.).
- Nr 22—23. Listy łac., 1 i 2 str., dat. w Rzymie, 3 i 6 VII. 1868, S. Congregatio Episc. et Regul. i S. Congregatio Concilii do ks. A. D.
Pisma w sprawie klasztoru PP. Wizytek w Krakowie.
- Nr 24—32. Listy pol., franc., niem. i łac., różnych objętości. — Wystawcy: ks. Bogdalił, wik. par. św. Szczepana i Stan. Finger w Krakowie, ks. Kaczanowski, zmartwychwst., ks. J. Radziejewski z Poznania, ks. Rademacher, C. M. z Jefferson City, USA i 2 podpis. nieczytelne do ks. A. D., dat. z różnych miejscowości, od 26. V. do 24. XII. 1869.
Różne sprawy prywatne i ogólne między innymi „domu schronienia” dla neofitek w Krakowie (nr. 25), pracy misyjnej wśród Polonii amerykańskiej (nr. 29), stosunków literackich (niezn. autora listu z Paryża) z Luc. Siemińskim i „Czasem” (nr. 32).
- Nr 33. List — pro memoria pol., 3 str. — Ks. Wal. Serwatowski, bez adresu i bez miejsca i daty wystawienia.
Wyjaśnienie akcji poparcia neofityzmu w Galicji i powołania w tym celu do życia „Komitetu opiekuńczego dla neofitek” w Krakowie z oparciem o Zgrom. PP. Wizytek. Skład Komit.: ks. A. D. (j. Kapelan Wizytek), ks. Rom. Spithal (protonot. apostol.) i ks. W. Serwatowski.
Wyjaśn. uzupeln.: Datę „pro memoria” ustalić można na 1869 (por. nr. 25).
- Nr 34. Luźna notatka łac., 1 str. — Bez wystawcy i adresu 1870.
Tezy do egzaminu konkursowego na proboszcza, przepisane na rok 1870.
- Nr 35. List pol., 4 str. — K. Król do niewiadomego adresata, Tarnów, 10. I. 1870.
Sprawy prywatne.

- Nr 36. List pol., 4 str. — Ks. Morawski do ks. A. D., Rzym, 19. IV. 1870.

Refleksje na temat „smutnego zdarzenia u PP. Felicjanek we Lwowie” i rozpanoszenia się niewiary i liberalizmu, upadku katolicyzmu wskutek agitacji prasy. Ocena zmiany rządu w Austrii (min. Potockiego „na miełźnie ustawionego”).

Wyjaśn. uzupełn.: ks. Seweryn Morawski (1819—1900), ówczesnie scholastyk kapituły lwowskiej, późniejszy arc.-metropolita lwów.

- Nr 37—47. Listy polskie różnej objętości. — Wystawcy: hr. Kaz. i L. Ożarówscy, ks. W. Ożarowski (vel O. Damian z Bielana), Józ. Olizarowa, ks. Aleks. Jełowicki i ks. Waler. Przewłocki (zmarłychwstańcy), I. Kałęński do ks. A. D. i nieznanym adresaci; datow. w różnych miejscowościach i czasie od 20. IV. do 12. IX. 1870.

Sprawy prywatne (szczególnie spadkowo-podziałowe rodzin Ożarowskich i Jełowickich), różne interesy majątkowe Zgromadzenia oo. zmarłychwstańców, wreszcie w liście I. Kałęńskiego (nr 45) charakterystyka emigracji polsk. w Szwajcarii, zwłaszcza Towarzystwa Młodzieży Polskiej w Zurychu.

- Nr 48. List pol., 2 str. — Maria Oraczewska do ks. A. D., Morawica, 17. IX. 1870.

Przesłanie „pisma zawierającego adhezję naszego Zwierzchnika do wszystkich uchwał Soboru”. Refleksje na temat wydarzeń wojennych, szczególnie zajęcia Rzymu.

Wyjaśn. uzupełn.: Miejsce powstania: Morawica, wieś w p. kieleckim.

Treść: Wzmiankowana „adhezja do uchwał soboru” dotyczy prawdopodobnie aktu carskiego o wprowadzeniu jęz. ros. do nabożeństw kat. w roku 1870.

- Nr 49—66. Listy polskie różnej objętości i 1 świadectwo zmiany chrztu (przejście z schizmy na katolicyzm). — Wystawcy: ks. Jan Koźmian z Poznania, ks. Wal. Przewłocki C. R., ks. Jul. Feliński, Maria Oraczewska, Klemens Mochnecki, hr. Kaz. Ożarowski, Maria Jastrzębska, ks. Seweryn Morawski, ks. Hieronim Kajsiewicz C. R., ks. Walerian Kalinka C. R. i 4 podpisani nieczytelnie, do ks. A. D., dat. w różnych miejscowościach i czasie, od 13. IX. 1870 do 22. VI. 1872.

Treść listów przeważnie prywatna, zawiera między innymi refleksje na temat wydarzeń wojennych 1870/71 we Francji i w Rzymie, stosunków kościelnych w Królestwie Polskim (obsadzenie biskupstwa kieleckiego i arcybiskupstwa mohy-

lewskiego), sprawy wewnętrzne Zgromadzenia OO. Zmarłychwstańców itp.

- Nr 67. List pol., 4 str. — Józef Żuk-Skarszewski do ks. A. D., Proszówki, 12. IX. 1872.

Sprawa interwencji u hr. Artura Potockiego co do sprostowania w „Czasie” w związku z pomieszczonym tam nekrologiem hr. Ad. Potockiego, że mowę potępiającą zamordowanie min. Latoura w Wiedniu 1848 r. wygłosił w Radzie P. nie hr. A. Potocki, lecz Feliks Stobniczi.

- Nr 68—84. Listy pol., 1 dyspoz. homilet. i 3 kwity rach., różnej objętości. — Wystawcy: ks. Tom. Brzeski C. R., F. Iwanowska, ks. Al. Jełowicki C. R., ks. K. Cenkwicz, ks. Jul. Feliński, ks. Ben. Póstułka, Zofia Poniatowska, ks. Kaz. Krementowski, ks. Wincenty Piłsa, ks. Wal. Kalinka, ks. Piotr Semenenko C. R. — do ks. A. D. i (dwa listy) do ks. Józefa Sobierskiego, dat. w różnych miejscowościach i czasie od 18. IX. 1872 do 16. XI. 1873.

Sprawy finansowe oo. zmarłychwstańców w Krakowie i Rzymie oraz w Adrianopolu, sprawy wydawniczo-literackie F. Iwanowskiej, pamiętników arc. Szcz. F. Felińskiego i in.

- Nr 85. List pol., 2 str. — Ks. Józef Dąbrowski do ks. A. D., Milwaukee Co (St. Zj. A. P.), bez daty.

Projekt sprowadzenia SS. Felicjanek z Krakowa do Stanów Zjednoczonych dla pracy oświatowej wśród kolonii polskiej. Prośba o podręczniki i mapy dla mającej powstać szkoły polskiej w Milwaukee.

Wyjaśn. uzupełn.: Datę listu ustalić można na podstawie Pol. Słown. Biograf. T. IV, str. 11—12 oraz Karbowiak a Dzieje edukac. Polaków na obczyźnie (Lwów, 1910) na lata 1873—1874.

- Nr 86—98. Listy pol., łac. i franc., różnej objętości. — Wystawcy: ks. St. Załęski, ks. Wal. Kalinka C. R., bp. ks. A. Galecki, ks. J. Hube C. R., ks. Sew. Morawski, ks. Heynowicz, Ludwik Oraczewski, ks. J. Radziszewski, P. Soubielle i 3 podpisani nieczytelnie — do ks. A. D., dat. w różnych miejscowościach i czasie od 24. III. 1874 do 8. VIII. 1878.

Różne sprawy osobiste ks. A. D. i wydawnicze innych osób (ks. Hubego i ks. Ant. Marcińskiego).

- Nr 99. List pol., 4 str. — Wystawca nieznanym do ks. A. D., bez miejsca i daty powstania.

Sprawa odpowiedzi kard. Antonelliego z Rzymu co do arc. mohylewskiego, ks. Fijałkowskiego i prośba o interwencję ks. A. D. w sprawie wydania przez Stoł. Apostoła zakazu przebywania tegoż w Koll. Duchown.

Wyjaśn. uzupełn.: Co do daty listu za wskaźnik naprowadzający uważać należy korespondencję arc. Fijałkowskiego z Rzymem 1878—1879. (por. A. Boudou: *Stolica święta a Rosja*, t. II. Warsz. 1936, gdzie mowa o udziale arc. F. w Semin. Duch. w Petersburgu).

Nr 100—112. Listy i rachunki polskie, różnej objętości. — Wystawcy: ks. P. Semenenko, R. Riembieliński, ks. Ant. Sotkiewicz, ks. Wal. Kalinka, Aleks. Potocka, ks. Jan Krynicki, ks. Piotr Pietrzycki, Fryd. Eisfeld do ks. A. D., dat. w różnych miejscowościach i czasie od 8. V. 1879 do 13. V. 1881.

Gratulacje w związku z wyniesieniem ks. A. D. na katedrę bisk. krak., sprawy prywatne wystawców i rozrachunki srolarskie F. Eisfelda.

Nr 113. Kopia zbior. petycji (tekst pol.), 4 str. (Pod tekstem zaznaczono: „następuje ośm podpisów” i „Nota. Podpisy włościan w liczbie tysiąca z trzech powiatów: konstantynowskiego, radzyńskiego i biańskiego, zebrane wraz z ich własnoręcznymi skargami znajdują się w ręku podpisanych, które w razie potrzeby okazać możemy”). Wystawca nieznanym do hr. Loris-Melikowa, Warszawa, 19/31. III. 1881. (Kopia 5. IV. t. r.).

Zbirowa skarga na strzelanie „do ludzi spokojnie klęczących i przed progami swych zamkniętych świątyń śpiewających polski Różaniec”, na ograniczenie swobodnego używania języka i druków polskich i ruskich, na zmuszanie do przysięgi wierności Aleks. III nie w kościele a magistratach i do zmiany wiary unickiej na prawosławna.

Wyjaśn. uzupełn.: Adresat: hr. Loris-Melikow, ros. gen. i min. spraw wewnętrznych od 1880 r.

Nr 114—116. Listy: 1 pol. i 2 franc., różnej objętości. — Wystawcy: Ks. Maciej Łoboś, bp. sufr. przemyski, Fr. Camille, kapucyn, i ks. Alb. Leuilleur, bp. Carcassonne do ks. A. D., dat. w różnych miejscowościach i czasie od 8. IV. do 2. V. 1881.

Prośby prywatne w sprawach religijnych (m. in. projekt stworzenia period. „Krakowski Tygodnik Relig.”, Nr 115).

Nr 117. Widymowane kopie korespondencji urzędowej łac., 4 str. — Pismo gubern. galic. hr. Pergena do bpa Kierskiego, dat. Lwów, 16. I. 1774, odpowiedź bpa Kierskiego do gubern. Pergena, dat. w Brzozowie, 25. I. 1774 i kurenda bpa Kierskiego do kleru diecezji przemyskiej z 12. XII. 1775, data odpisów, sporządzon. dla ks. A. D.: 21. VI. 1881).

Pisma z 16 i 25. I. 1774 dotyczące uznania patronów Galicji i diecezji przemyskiej (św. Michała i św. Walentego); okólnik zaś z 12. XII. 1775 nakazuje na polecenie gubern. Pergena zastąpienie zwrotu w Litani Lorettańskiej: „Królowo Korony Polskiej...” inwokacją „Królowo Królestw Galicji i Lodomerii — módl się za nami!” Bp. Kierski nakazuje zarówno w mówionych jak i śpiewanych modłach tę zmianę uwzględnić. (Na kopii dopisek: „jako curiosum”).

Nr 118—120. 2 listy pol. i 1 bilet pol., różnej objętości. — Wystawcy: Wojc. Lorenc, Józef Pieńczykowski, ks. Wł. Czacki, kard. do ks. A. D., Dat. Listy: Lwów, 26. XI. i 6. XII. 1881, bilet: Paryż, 20. XII. 1881.

Drobne sprawy prywatne.

Nr 121. List pol., 4 str. Podp. skrócony i nieczytelny do ks. A. D., 14. II. (Brak miejsca wystawienia i daty rocznej).

Sprawa autentyczności serca Stanisława Konarskiego, wysłanego do Krakowa. Sprawa kołportażu antyreligijnego druku, wyd. w Krakowie pt.: *Karnawał Eucharystyczny*.

Wyjaśn. uzupełn.: Autor (na podstawie pisma): — ks. Ant. Sotkiewicz, Data powst.: do ustalenia za datą eksportacji serca Konarskiego do Krak. (1882). Por. ks. Ad. Słotwiński, Uroczystość pochowania serca X. St. Konarskiego w kościele Pijarów w Krakowie (Kr. 1882). Estreicher K. Bibliografia Polska XIX w. wymienia anonim. druk: *Karnawał dusz pobożnych czyli miesiąc eucharystyczny* (Kr. 1881).

Nr 122. List pol., 4 str. — ks. K. Kastorski (zarządca Kolegium Pijarów w Warszawie). Brak adresata oraz miejsca i daty wystawienia.

Historia serca St. Konarskiego w związku z zmianą własności Kolegium warsz. Pijarów. Supozycja przejęcia serca w ręce prywatne (p. Pika) drogą licytacji popijarskiego majątku ruchomego (1864).

Wyjaśn. uzupełn.: Autor: ks. K. Kastorski, ostatni prowincjał Pijarów w Warszawie. Adresat niewiadomy (w nagłówku: „WSzanowny Księżę Rejencie Dobrodzieju”). Termin powstania: v. nr 121. — por. Wł. Konopczyński, Konarski (Kr. 1926) nie wysuwa wątpliwości co do autentyczności serca.

Nr 123—128. Listy pol. różnej objętości. — Wystawcy: ks. I. Domagalski, ks. Suchecki, ks. Wal. Kalinka, Julian Dunajewski, ks. M. Ledóchowski, arc. gnieźnieński i jeden nieznanym (podpis M. F. S.) do ks. A. D., dat. w różnych miejscowościach i czasie od 2. I. do 18. VIII. 1882.

Treść dotyczy przeważnie położenia kościoła katolickiego pod zaborem rosyjskim i pruskim.

Nr 129. List pol., 2 str. — ks. Respądek do ks. A. D. Poniec (provincja wroclawska), 28. XI. 1882.

Projekt uczczenia rocznicy śmierci papieża Jana VIII „szczególnego opiekuna św. Metodego i katolicko-słowiańskiej Metropolii na Welehradzie w Morawie” ufundowaniem przez kler polski 2 witraży o „symbolicznej treści” do kościoła (?) w Pradze czeskiej.

Wyjaśn. uzupełn.: ks. dr Jan Respądek (1817—1892) proboszcz poniecki, wybitny kaznodzieja. Por. ks. Pelczar: *Zarys dziejów kaznodziejstwa*, T. II. 384. (Kraków, 1896).

Nr 130. List pol., 3 str. — ks. Domagalski KW. do ks. A. D. bez miejsca i daty wystawienia.

Namiętny atak na prasę galic. za utrudnianie układów między rządem petersburskim a Stolicą Apost. polemika z stanowiskiem oo. zmartwychwstańców i ks. A. D. wobec broszury autora listu pt.: *Irlandia i Polska*.

Wyjaśn. uzupełn.: Miejsce powstania: Kielce. Czas powst.: rok po wydaniu „Prawdą nie fałszem! Prawda dźwiga fałsz burzy” — *Stud. histor.* (Kraków, 1861), zatem 1862. — por. nr 123 i 155.

Nr 131—138. Listy pol. i 1 list franc., różnej objętości. — Wystawcy: P. Jauvier Ch., Paul. Przybylska, ks. Konst. Czartoryski i 5 podpis. niezbyt do ks. A. D. i do in. osób (niewymien.), dat. w różn. miejsc. i czasie od 12 I. do 21. XI. 1883.

Wiadomości o stanie pertraktacji Petersburga z Watykanem o uregulowanie stosunku Kościoła kat. w Rosji: sprawa obsadzenia wakansu bp. plockiego i wrażenia z konsekracji ks. Sotkiewicza na bpa sandom.

Nr 139. Dekret nomin. niem., 1 str. — Min. Wyznań Relig. i Ośw. do ks. A. D. Wiedeń, 15. XII. 1883.

Mianowanie ks. A. D. tajnym radcą dworu.

Nr 140. List lac., 2 str. — S. Romana et Universalis Inquisitio (podpis. A. Card. Billo), do bpa plock., Rzym, 20. XII. 1883.

Uznanie przez Stol. Ap. rehabilitacji ks. Szym. Irzuńskiego wraz z darowaniem mu części kary i sezwolaniem na odprawianie Mszy św. w diec. ploc.

Wyjaśn. uzupełn.: W załączeniu druk lac.: Sanctae Romanae Inquisitionis Instructio ad omnes Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum ordinarios circa observantiam constitutionis S. M. Benedicti quae incipit Sacramentum Poenitentiae (str. 15). Adresat: ks. Aleks. kard. Gintowt-Dziewaltowski, bp. administrator diec. ploc. (1878—1893), następnie arcymetr. mohylewski.

Nr 144. List pol., 1 str. — ks. Sembratowicz Sylwester, adm. apost. grec. kat. metr. lwow. do ks. A. D., Lwów, 21. XII. 1883.

Gratulacje z powodu obdarzenia ks. A. D. nową godnością.

Wyjaśn. uzupełn.: List nie wymienia tytułu ani charakteru odznaczenia. Schematyzm ogólno-aust., pod datą 1883 r. wymienia przy ks. A. D. nowy tytuł: „Thron-Assistent Sr. Heiligkeit-römischer Patrizier”. — Autor: ks. S. Sembratowicz, adm. diec. gr. kat. we Lwowie (1882—1885), następnie metropolita tamtejszy.

Nr 142. List franc., 3 str. — F. i D. Karolina hr. Raczyńscy do ks. A. D., Bregencja, 22. XII. 1883.

Przekazanie datku dla zakonu SS. Karmelitanek w Wlehcze.

Nr 143. List franc. (kopia), 1 str. — kard. Ludwik Haynald do ks. Zofii Odelschalchi, Rzym, 28. XII. 1883.

Zawiadomienie o przyjęciu przez Ojca św. projektu uroczystości urodzin N. M. P.

Wyjaśn. uzupełn.: Autor: ks. L. H., kard. weg. i bp Koloczy (1816—1891). Por. nr 144.

Nr 144. List franc., 3 str. — ks. Odelschalchi Zofia, do ks. A. D., Rzym, 30. XII. 1883.

Sprawa udziału ks. A. D. i kleru polsk. w zamierz. uroczystości urodzin N. M. P. 8. IX. 1885 (m. in. autorka wspom. na, że jako Polka pragnie gorąco przyczynić się do tej uroczystości dla N. M. P. jako Król. Kor. Pol.).

Wyjaśn. uzupełn.: O działalności ks. O. Z. por. Wołyński Artur — Ks. Zofia z Branickich Odelschalchi i jej działalność w Rzymie. „Kraj”, 1886, Nr z 20. IX.

Nr 145—149. Listy pol. i 1 list włoski, różn. objęt. — Wystawcy: ks. Kalinka, ks. Jan Tański, katecheta Szkoły Polskiej w Paryżu, ks. Wl. Czaeki, Domic. Bellisoni, Bart. Longo, red. „Il Rosario e la Nuova Pompei” do ks. A. D., dat. w różn. miejsc. i czasie od 3. I. do 4. VI. 1884.

Sprawy osobiste i informacja o stosunku Ojca św. do kwestii kościoła kat. w Król. Pol. oraz co do sposobu korespond. z Sekret. Stanu (nr 147).

Nr 150—154. Listy pol. i 1 franc., różn. objęt. — Wystawcy: ks. bp A. Łoboś, ks. Piotr Semenenko, Eugen. Goffin, Aleks. Jełowicki, ks. Leon Zbyszewski do ks. A. D., datow. w różn. miejsc. i czasie od 23. VI. do 17. VII. 1884.

Spostrzeżenia ks. Lobosia z wizyt dekanatów nadgranicznych, sprawozdanie roczne Tow. „Assoc. Catholique de St. François de Sales”, sprawa domu Zgrom. Zn. P. w Krakowie.

- Nr 155. List pol., 8 str. — ks. Domagalski, kan. warsz. do ks. A. D., Kielce, 28. VII. 1884.

Wyrazy pod adresem ks. A. D. za niepochiebną opinię o ks. Dom. w Watykanie w związku z jego zabiegami o sufraganie kielecką. — Wywód politycz. poglądów autora listu od r. 1882, (postulat ugody kośc. kat. z Rosją).

Wyjaśn. uzupełn.: Por. nr 123 i 130. Autor nazywa adresata: „Internuncjuszem... trzymającym referat spraw kościoła naszego pod panowaniem rosyjskim...”. Ton listu b. polemiczny, przytacza wiele szczegółów zakulisowej polityki kośc. w Król. Pol.

- Nr 156. List franc., 1 str. — Jeanne de Willerding, do ks. A. D., Bregencja, 12. IX. 1884.

Przekazanie w imieniu hr. Raczyńskich 500 flor. dla Karmelu w Krakowie.

- Nr 157. List pol., 4 str. — Paweł Stalmach, red. „Gwiazdki Cieszyńskiej” do ks. A. D., Cieszyn, 27. IX. 1884.

O walce 2 organizacji polit. o wpływy na Śląsku: „Związku śląskich katolików” i „Komitetu dla spraw Śląska” w Krakowie.

Wyjaśn. uzupełn.: Bardzo ciekawy przyczynek do dziejów ruchu odrodzeniow. na Śląsku i roli P. Stalmacha. Por. E. Grimm — Paweł Stalmach, jego życie i działalność w świetle prawdy. (Cieszyn, 1910).

- Nr 158—167. Listy pol., różn. objęt. (nr 162 — 12 str.) — Wystawcy: ks. metr. Issakowicz, Dunajewscy z Wiednia, ks. Szcz. Feliński, ks. A. Sotkiewicz, kard. Wł. Czacki i Namieśtnictwo do ks. A. D., datow. w różn. miejsc. i czasie od 14. XI. 1884 do 25. IV. 1885.

Sprawy organiz. kościelnej w Galicji, informacje o ukróceniu swobód kośc. kat. w Król. Pol., o walce kleru tamtejszego z władzami polit., wreszcie sprawy prywat.

- Nr 168. Autograf ślubów (tekst łac. i pol.), 2 str. — Jadwiga Maria z Hausnerów hr. Lubieńska, Lwów, 4. V. 1885.

Deklaracja wstąpienia do klasztoru. Jako świad. podpisani: ks. Herman Ache, S. J. i ks. Sew. Morawski.

- Nr 169. List pol., 3 str. — ks. Jan Adamowski, misjonarz i kapelan do ks. A. D., Colonia Thomaz Coelho, Coritiba, st. Parana.

Sprawa powołania ks. Sułka z diec. krak. do obowiązków duszpasterskich w Moris (st. Parana). Nieco o ciężkich warunkach pracy kleru pol. w Brazylii, możliwość terroryzowania ze strony bogatszych i religijnie indferentnych kolonistów.

- Nr 170—209. Listy pol., franc., łac. i niem. i 1 kopia kontraktu sprzedaży nieruchomości, różn. objęt. — Wystawcy: Ks. Marcin Czerwiński, Filip Zaleski, ks. Ign. Łoboś, ks. Łuk. Solecki, Herman E. Domeyko, Maria Dunajewska, ks. A. Sotkiewicz, Fr. Bernardinus a SS. Sacram. Pachel. ks. Wł. Czacki, ks. Fr. Starowiejski, Wł. Belza, ks. Wal. Przewłocki, ks. Puzyna, ks. Kar. Hryniewiecki, bp wileński, Stanisł. Grocholski, Stan. z Zamojskich Grocholska, Włodz. Ledóchowski, Jane Potocka, ks. Wit. Mariński, ks. Fr. Karwicz, ks. Tom. Kuliński, bp kielecki — do ks. A. D., dat. w różn. miejsc. i czasie od 10. VIII. 1885 do 15. II. 1889.

Sprawy polityki kościelnej władz austr. w Galicji i na Bukowinie (rozgraniczenie diec. tarnow. i krakow., osadzenie jezuitów w Czerniowcach, rozdział majątku kościelnego od beneficjalnego, cofnięcie uroczystości kośc. z okazji 40-lecia rządów Franc. Józ. I, nr 171—174, 177 i 201), restauracja katedry obrządku łac. w Sandomierzu, zatargi kleru pol. z władzami polit. w Król. Pol. na tle obsadzania wakansów i ułasku relig., stosunki kośc. w zaborze pruskim, korespondencja prywatna i osobista.

- Nr 210. List łac. 3 str. — I. H. Albanes, S. Th. et Iur. Can. doctor, do superiora (?), Marsylia, 16. V. 1889.

Sprawy wysłania prośby o wszczęcie procesu beatyfik. Anny Magdaleny Remuzat przez ks. A. D.

Wyjaśn. uzupełn.: List zawiera garść ciekawych szczegółów o A. M. Remuzat i stosunku kośc. pol. do sprawy beatyfikacji. Do listu zał. w odpisie Lettre Postulatoire po łac.

- Nr 211. List pol., 4 str. — ks. Stanisław Stojalowski do ks. A. D., Lwów, 12. VII. 1889.

List więzienny z błaganem o interwencję u arc. lwowsk. ks. Morawskiego, by mimo uwalniającego wyroku nie przetrzymywano autora listu w więzieniu.

Wyjaśn. uzupełn.: List nieznanego biografistom ks. Stojalowskiego. Por. Franc. Kaćki — Ks. Stanisław Stojalowski i jego działalność społ.-polit. T. I (Lwów 1937).

- Nr 212. List pol., 3 str. — Izaak Mikołaj Issakowicz, arc., do ks. A. D. Karapczyjów, 15. VII. 1889.

Korespond. pryw., wrażenia z wizytacji Czerniowiec i Sućzawy.

Nr 213. Druk urzęd. łac., 1 str. — D. Io. Franciscus Bracco O.S.B. do ks. A. D., 1. I. 1890.

Urzędowe stwierdzenie pobytu ks. A. D. u Papieża w celu złożenia sprawozdania ze stanu diec. krak.

Wyjaśn. uzupełn.: Miejsce powstania (wg treści): Rzym.

Nr 214. List pol., 3 str. — Seweryn, Arc. do ks. A. D., Lwów, 18. VI. 1890.

Zapytanie czy autor listu ma przyjąć zaproszenie Komitetu Mickiewiczowskiego w sprawie „przeprowadzenia zwłok wieszczki z dworca krak. na Wawel” w związku z możliwą kolizją z uroczystością kardyn. ks. A. D., „sercu memu nie-równie bliższą...”.

Wyjaśn. uzupełn.: Autor: arc. lwow, ks. S. Morawski. List jest ciekawym przyczynkiem do charakterystyki ks. Morawskiego i stosunku wyższego kleru galic. do uroczystości mickiewiczowskich. Wzmianka o sugestii Namlestnika, „by nie usuwać się od tego”. Por. St. Kawyn — Ideologia stronnictw polit. w Polsce wobec Mickiewicza (Lwów 1937), 43—45 i 173—175.

Nr 215. List niem., 2 str. — M. Freiherr v. Passatti do ks. A. D., Wiedeń, 21. VI. 1890.

Zawiadomienie o delegowaniu do Krakowa z okazji nominacji ks. A. D. kardynałem — markiza Antici z Gwardii Pap.

Nr 216—218. Listy pol. i 1 ros., po 4 str. — Wystawcy: ks. Giecwicz i 2 podpis. skrótem (Z. J.) lub nieczyt. do ks. A. D. i J. Jordan, dat. w różn. miejsc. i czasie od 5. IX. 1890 do 18. I. 1891.

Drobne sprawy wystawców i spadkowe rodziny Jordanów.

Nr 219. List pol., 2 str. — Seweryn Morawski, arcbp do ks. A. D., Lwów, 14. V. 1891.

Projekt wydania wspólnego listu pasterskiego biskupów galic. dla ostrzeżenia ludności wiejskiej przed emigracją do Brazylii.

Nr 220. List pol., 2 str. — ks. Florian arc. gniezn. i poznański do ks. A. D., Poznań, 6. II. 1892.

Wrażenia z pobytu w Krakowie i refleksje w związku z konsekracją na arc-metropolitę.

Wyjaśn. uzupełn.: Autor: ks. Florian Stabilewski (1841—1906) arc. gnieźnieński w latach 1892—1906.

Nr 221. List franc., 6 str. — Grand Prieur de Clugny Fr. Hyacent Lannay do ks. A. D., Clugny (Saône et Loire), 23. III. 1892.

Prośba o poparcie sprawy oddania Tyńca ewent. Lysej Góry na opactwo Benedyktynów.

Nr 222—224. Listy franc. i 1 pol., różn. objęt. — Wystawcy: ks. Dolores Radziwiłłowa, ks. F. Bevilacqua z Gmunden, M. Czarkowska-Golejewska do ks. A. D., dat. w różn. miejsc. i czasie od 22. VIII. do 29. IX. 1892.

Prośby prywatne wystawców.

Nr 225. List pol., 4 str. — ks. Łukasz Solecki, bp przemyski do ks. A. D. Przemyski, 23. X. 1892.

Sprawa reformy nauki religii w gimnazjach galic. Przekazanie zabiegów ludności luter. w Tupęczach (pow. jarosław.) o przyjęcie do Kościoła rzym.-kat. jako drażliwe ze względu na Rusinów — do rozstrzygnięcia Stoł. Apost. („Nie nadchodzi żadna odpowiedź i podobno nie nadejdzie, bo Rzym nie zechce dać Rusinom pozoru do skarg...”).

Nr 226. List pol., 4 str. — Podpis nieczytelny do ks. A. D., Chlebów (p. Grzymałów), 22. XI. 1892.

Treść pryw.

Nr 227. List niem., 8 str. — Heinrich Dietz (Privatmann) do ks. A. D., Lipsk, 13. XII. 1892.

Plan rewol.-dywers. ruchu Polaków pod zabór ros. dla rozbicia caratu i restauracji Polski (z troskliwym ominięciem zab. prusk. i austr.). Fantastyczna koncepcja zniszczenia floty, magazynów wojsk., dróg kolej. itp. i plan prasowej propagandy dla rozbicia sojuszu franc.-rosyjsk. Omówienie stosunku wszystkich niemal państw europejsk. do tego planu.

Wyjaśn. uzupełn.: Autor jest niewątpliwie osobą podstawioną lub fikcyjną, za którą kryją się czynniki oficjalne niem., próbujące w ten sposób wybać znakomitsze umysły polskie co do możliwości rozbicia powstającego właśnie przymierza franc.-ros. za pomocą kwestii polskiej. Por. W. Sobleski — Dzieje Polski, lat ostatn. od r. 1865. (W-wa b. d.), 46-47.

Nr 228. List włoski, 2 str. — kard. Mario Malunni do ks. A. D., Rzym, 16. I. 1893.

Zawiadomienie o otrzymaniu kapelusza kard. przez autora.

Nr 229. List zbior. łac. 2 str. — Priores claustrales de Cluniaco et Grignone Provincia Lugdunensi (pod.: Fr. Plac. Demoulin, Bened. Rimelin, Petr. Rimelin, (Clun.) et Fr. Franc. Jehl, Steph. Siffert, Desid. Demoulin, Ludov. Delon.) do ks. A. D., Cluny, 5. IV. 1893.

Prośba Kongr. Klun. o życzliwe poparcie sprawy przyznania tytułu opactwa tyńckiego Benedyktynom Kluniackim.

Nr 230—236. Listy włoskie 3, łac. 3 i niem. 1, różn. objęt. — Wystawcy: O. Cagiano de Bevedy (Anticamera Pontif.), kard. Herbert Vaughan, kard. Luigi Gallimberti i I. R. Agenzia per gli affari eccles. della Monarchia Austro-Ungaria, ks. Just z Kriegsfeld (Rheinpfalz), kard. Mich. Loque, arc. irland. w Armagh i Nunziatura Apost. Vienna-Oggetto, do ks. A. D., dat. w różn. miejsc. i czasie od 17. IV. do 14. XII. 1893.

Zaproszenie ks. A. D. na przyjęcie pielgrzymki franc. przez Ojca św. i na posiedzenie Konsyst. Kardyn. (nr 230—231), prośba o przyjęcie dwu srebrnych medali, nadanych ks. A. D. z okazji uroczystości św. Piotra i Pawła, listy z życzeniami: świąt.

Nr 237. Druk: Odbitka z „Czasu“ Nr 139 z 22. VI. 1894 (Brosz. w płóc. opraw.) 8-o, str. 19, ks. kan. prof. dr. Pelczar.

Mowa żałobna wypowiedziana w katedrze na Wawelu przy pochowaniu zwłok J. Em. Kard. A. Dunajewskiego, księcia biskupa krakowskiego, Kraków 1894.

Nr 238. „Czas“ Nr 137 i 139 z r. 1894, Artykuły anonimowe, Kraków 1894.

Nekrologi. — Tekst mowy ks. kan. Pelczara na Wawelu, — Opis pogrzebu, depesze kondolencyjne, fotografia portret, wykonana przez Szuberta w Krakowie.

Cz. II. Papiery niedatowane:

(Ta część fascykułu zawiera papiery nieposiadające dat albo w całości albo samego roku powstania i niedające się pod tym względem określić, choćby w przybliżeniu).

Nr 239—246. Listy pol., 1 druk łac.-włoski i 1 brulion listu pol., różn. objęt. — Wystawcy: Szlegel (ks. Karol?), Fr. Augustinus M. Ferrara, Petrus Damianus (O. Ożarówski, kameduła z Bielani), 1 niepodpisany i 1 podpisany skrótem (X. Ł. Wol...).

Drobne sprawy prywatne, szczególnie ks. Ożarowskiego z Bielani, zarzut pod adresem „Czasu“ na temat opublikowania listu bpa płockiego Borowskiego Kaspra do Stól. Apost., mogącego wywołać represje rządu rosyjskiego (nr 246).

Nr 247. List anonim. pol. (cyt. tekst ros. w przekład. łac.), 2 str. — Wystawca i adresat niewymienieni.

Kopia odpowiedzi gen.-gub. warsz. z lipca 1887 r. do Min. S. Wewn. o pozwolenie przesłania Ojcu św. (Leonowi XIII)

wspólnego adresu biskupów Król. Polsk. i zebranie dla niego ofiar z tytułu jubileuszu 50-lecia kapłaństwa. (Zezwolenie dopuszcza tylko indywidualne listy biskupów i zbiórki bez uprzednich zawiadomień publicznych).

Wyjaśn. uzupełn.: Autor (na podst. pisma): ks. Ant. Sotkiewicz, bisk. sandom. Adresat (prawdopodobnie): ks. A. D.

Nr 248—265. Listy łac., pol., 1 franc. i ang., różn. objęt. — Wystawcy: Ludw. Tomaszewska z Zgromadz. PP. Wizytek w Krakowie, Opatowski (kryptonim ks. Ant. Sotkiewicza), ks. Sotkiewicz, ks. A. Krechowicki, ks. Karol?, Konst. Ożarówski, S. Maria Augustyna z Zgrom. SS. Wizytek w Warszawie, Stokowski, Wład. Feliński i Leon Zbyszewski, Mary Gerard i wyst. nieznanymi do ks. A. D. i konsystorza bisk. w Krakowie, dat. w różn. miejsc.

Prośby do Stól. Apostol. (kierowane za pośred. ks. A. D.) w sprawach: wypełnienia pewnych przepisów prawa kanonicznego pod zab. ros. w związku z panującym tam ograniczeniem kleru katol. i usunięcia Administr. Apost. w Wilnie (Nr 248 i 251), Poufne informacje o położeniu Kościoła w Król. Pol. (nr 253, 254, 259), sprawy wewn. Zgrom. PP. Wizytek, koresp. pryw.

Nr 266. List pol., 4 str. (list nie zawiera wzmiankow. tamże referatu, (pod „Żmudzin“ z łaski P. Boga“).

Oskarżenie Administr. Apost. w Wilnie prał. Zdanowicza o działalność niezgodną z „przepisami Kościoła“ i prawem kan., żądanie usunięcia go przez Stól. Apostol., Wzmianka o załączonym do listu referacie duchowieństwa „zdrowo myślącego z diecezji wileńskiej“.

Nr 267—273. Listy pol., 1 franc. i 1 łac., różn. objęt. — Wystawcy: ks. Polkowski, S. Teresa od Dz. J., ks. Filip Nakić i S. Maria Ksawera od J., inni nieznanymi — do ks. A. D. i nieznanymi adresatów.

Drobne prośby, zapytania i rachunki. — Szczegóły o zniszczeniu Kościoła kat. na Litwie (nr 272), zapytanie o opinię o ks. A. P. Kilińskim, kandydacie na parafę polską w Baixo Timbohy (Brazylia, nr 275).

Nr 274. Szkic programu anon., pol., 4 str.

Ogólny program wiecei katol. w Krakowie w r. 1893 oparty na encyklikach O. Św. Leona XIII.

Wyjaśn. uzupełn.: Data i miejsce powstania (wg. treści): przypuszczać należy: Kraków, 1892 lub 1893. — Treść: Program dzieli się na następujące rozdziały: I. Zasady polit., II. Zasady polit.-kościelne, III. Zasady polit.-społeczne, IV. Zasady gosp.-społ. i V. Sposoby i środki ratunku (o prasie katolickiej).

Nr 275—278. Zapiski i pisma różnej treści nieznanymi autorów, różn. objęt.

Odpis „pisma łańcuchowego” (przepowiednia z r. 1788), sprawozdanie z wizytacji nauki religii w szkołach łuckich, zestawienie kościołów i parafii w diecezji podlaskiej, notatka autobiograficzna Zygmunta Jaroszewskiego.

Nr 279. Pamiętnik anonim. pol., 44 str.

Relacja, pisana przez włościanina z wsi Grodzisk w pow. sokołowskim o represjach relig., zwłaszcza o prześladowaniu unitów w gub. siedleckiej w latach 1867, 1874 i 1880 zawarty materiał podaje szczegóły b. cenne, skądinąd nieznanne).

Nr 280—286. Pisma i notatki różnej treści, pol., różn. objęt.

Referat bez tytułu, zawierający rozważania na temat upadku ducha katolickiego w Polsce (nr 280), papiery majątk. Ożarówskich, Oltzarów i inne.

Nr 287—300. Synopsy homiletyczne i dyspozycje przemówień innych, pol. i 1 zapiska pol.-łac. pt.: „Ordines”, różn. objęt.

Synopsy zawierają przeważnie temat główny i szkicowe jego rozwinięcie, pis. ręką ks. A. D.

Ks. Alfons Schletz

KS. FRANCISZEK ŚMIDODA C. M.

(1902 — 1944)

Urodził się w Zbąszyniu, w Poznańskim. Gimnazjum i studia teologiczne ukończył w Instytucie Teologicznym XX. Misjonarzy w Krakowie. Dyplom doktora św. Teologii otrzymał na Uniwersytecie Warszawskim w r. 1931. W latach 1931 do 1935 był profesorem historii Kościoła i patrologii w wspomnianym Instytucie. Od r. 1935 do wybuchu wojny pełnił obowiązki wicerektora Śląskiego Seminarium Duchownego. W r. 1938 habilitował się na Uniw. Jag. z historii Kościoła w Polsce.

Jako historyk Kościoła w Polsce zajmuje się jego dziejami z końca XVI i XVII w., przede wszystkim zagadnieniem sporu pomiędzy duchowieństwem a szlachtą, tak mało dotychczas w historiografii wyświetlonym. Z tego zakresu napisał 2 prace: 1) *Sprawy dziesięcin w Trybunale Koronnym w latach 1578—1589*. Karta z walki szlachty z duchowieństwem za Stefana Batorego i pierwszych lat Zygmunta III Wazy (Warszawa 1933); 2) *Spory w zakresie sędownictwa między duchowieństwem a szlachtą w Polsce XVII w. przed powstaniem Trybunału Koronnego* (Nasza Myśl Teologiczna, Warszawa 1935). Ostatnio zainteresowania ks. Śmidody szły w kierunku opracowania historii zakonów w Polsce. Z tej dziedziny wydał jeszcze w okresie swych studiów warszawskich krótką rozprawę o szarytkach krakowskich (*Pierwsze karty z dziejów SS. Miłosierdzia w Krakowie*, Roczniki obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo 1928). Z punktu widzenia kultury katolickiej XVIII w. ma pierwszorzędne znaczenie opracowana przez niego źródłowa monografia o znanym jałmużniku warszawskim, założycielu największego w dawnej Polsce szpitala dla podrzutków, ks. Baudouin'ie (*Ks. Gabriel Piotr Baudouin i jego dzieło w latach 1732—1768*, Warszawa 1938). Swój wykład habilitacyjny opublikował w Rocznikach ob. Zgrom. św. Wincentego a Paulo 1938 r.

(„Misje ludowe dawnej polskiej prowincji Zgromadzenia XX. Misjonarzy“). Był także współpracownikiem Polskiego Słownika Biograficznego, gdzie zamieszczał zyciorysy bardziej zasłużonych misjonarzy polskich.

W ks. Smidodzie, zmarłym tragicznie w r. 1944, nauka polska straciła sumiennego i dobrze zspowiadającego się badacza przeszłości Kościoła w Polsce.

Recenzje i sprawozdania

STAN BADAŃ NAD DZIEJAMI MISTYKI W POLSCE

Mistyką nazywać będziemy przeżycie osobiste stosunku do Boga o wielkiej intensywności. Termin ten narówni z terminem „mistyctwem”, mniej poprawnym językowo, używany jest w wielu znaczeniach, których analizę tu pomijamy. Tak jak podano wyżej pojęte zjawisko było przedmiotem badań od stu lat na Zachodzie, gdzie torował im drogę jeszcze Görres. W Polsce ta dziedzina badań leży dotąd odlego. Zanim jednak do nich przystąpić będzie można, należy omówić ich problematykę metodologiczną. Badania nad historią mistyki leżą na pograniczu kilku nauk, a więc historii pojętej szeroko, psychologii, medycyny, filozofii, teologii. W wypadkach takich badań zachodzi zawsze niebezpieczeństwo balansowania między różnymi metodami pracy i tworzenia konglomeratów naukowych o wadliwej podstawie logicznej. Ze stanowiska nauki historycznej badanie dziejów mistyki nie powinno wykraczać poza przygotowanie naukowe tekstów oraz ustalenie, już w wyniku badań innych specjalistów, znaczenia dziejowego konkretnych zjawisk mistycznych. Natomiast historyk nie powinien wdawać się ani w rozważania natury psychologicznej, psychiatrycznej, filozoficznej czy teologicznej, ani nie może wobec niedostateczności posiadanych narzędzi badawczych starać się rozstrzygnąć istotę zjawisk tak bardzo skomplikowanych.

Przykładem pracy, która nie została metodycznie przemyślana, jest książka dr Ciesielskiej-Borkowskiej St. „Mistyctw hiszpański na gruncie polskim” R. A. U. wydz. filol. t. LXVI nr 1, Kraków 1939. Autorka cytuje literaturę starą i nową, wartości bardzo różnej, pomija rzeczy najważniejsze (Maritain J. *Distinguer pour unir ou les degrés du savoir* 1932, książki Pénido i Maréchała, następnie *Études Carmelitaines*, stojące na wysokim poziomie badawczym). Wdaje się autorka w ocenę merytoryczną zjawisk mistycznych, czego nie powinna historykowi czynić ocena własnej swej metody. Jeśli zastanawia się nad krótkotrwałością okresu rozkwitu mistyki hiszpańskiej, to pomija cytowane przez siebie dzieło Pourrata, który daje odpowiedź, zupełnie zadawalającą: mianowicie przyczyną jest kwietyzm i „la dérouté des mystiques”.